

BARTER SİSTEMİNİN İŞLETMELERİN FİNANSAL BAŞARILARI ÜZERİNE ETKİSİNİN ORAN ANALİZİYLE İNCELENMESİ: BIST’TE UYGULAMA

**Examining Effect Of Barter System On Financial Success Of
Enterprises With Ratio Analysis: An Application In BIST**

Doç. Dr. Mehmet DEMİR¹

Arş.Gör. Seval ELDEN ÜRGÜP²

ÖZET

Ülkemizde barter finansman sisteminin kullanımı son yıllarda artış kaydetmiş; ancak henüz yaygınlaşamamıştır. Bununla birlikte teorik anlamda sunduğu/vaat ettiği faydalar, diğer finansman sistemlerine göre daha fazla olan barter sisteminin ticaret dünyasında yaygınlaşacağı dönemin uzak olmadığı söylenebilir.

Nakit dönüşümünün, likiditenin ve kârlılığın yetersiz olduğu; daha çok borçlanarak faaliyetlerin veya yatırımların yürütüldüğü; para kullanımının daraldığı ve krizlerin yaşandığı ekonomilerde, barter finansman sisteminin diğer finansman sistemlerine nazaran daha fazla fayda sağlayacağı ifade edilmektedir. Bu araştırma ile barter finansman sisteminin teoride yer alan faydalarının uygulamada hangi düzeyde karşılık bulduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için BIST’ te işlem gören ve analize uygunluğu belirlenen iki işletmenin finansal tabloları üzerinde likidite, faaliyet ve kârlılık oranlarındaki değişimler hem barter öncesi hem de barter sonrası olmak üzere iki yönden olarak incelenmiştir. Analiz sonucunda, barter finansman modelinin “kârların artışına katkı sağlar”; “likiditeyi güçlendirir” ve “alacak ve stokların nakde dönüşümünü hızlandırır” şeklinde ifade edilen faydaları analiz edilen tekstil işletmesinde görülemez; inşaat işletmesinde ise sadece “likiditeyi güçlendirir” yönündeki faydası görülebilmektedir. İnşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmenin likidite oranlarında iyi düzeyde; faaliyet oranlarında kısmi düzeyde bir iyileşme kaydedilirken, kârlılık oranlarında ise azalmalar yaşanmıştır. Tekstil işletmesine ait mali tablolar likidite, faaliyet ve kârlılık oranları yardımıyla incelendiğinde barter finansman sistemine geçildikten sonra oranlarda bir artış değil düşüşler meydana geldiği gözlemlenmiştir.

Bu çok kısmi analiz sonucunda elde edilen bulgular, barter finansman sisteminin vaat ettiği finansal faydaların teorikte kaldığı ve henüz uygulamada etkisini

¹ Cumhuriyet Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, mehmet_01demir@hotmail.com.

² Cumhuriyet Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, sevalelden@hotmail.com.

gösteremediği yönünde olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Barter Finansman Sistemi, Oran Analizi, Finansal Analiz

ABSTRACT

Usage of barter finance system in our country have showed increase, but have not become widespread yet. However, it can be told that impending expansionary period of barter system whose offered/promised benefits theoretically more than any other finance system in the world of commerce.

It is stated that barter system provide more benefit than any other finance systems in economies where cash cycle, liquidity and profitability are insufficient; activities and investments are leveraged and crisis are experienced. In this reseach, level of correspondence of barter finance system's theoretical benefits are aimed to be determined. Hence, changes in liquidity, operation and profitability ratios both in pre-barter and post-parter period on the financial tables of two companies operand in BIST and determined as analyzable were bilaterally examined. In consequence of analysis, benefits of barter finance model such as "it contributes to increase of profits", "it reinforces liquidity" and "it accelerates transformation of receivables and stocks to cash" have not detected in the analysed textile company; and the only benefit of "it reinforces liquidity" has detected in the analysed construction company. The company operate in construction sector have experienced a good level of improvement in liquidity ratios and a partial level of improvement in activity ratios, as well as decrease in profitability ratios. Examining financial tables of textile company through the instrument of liquidity, activity and profitability ratios, instead of increases, decreases have been observed after barter finance system.

Findings derived as a result of this super-partial analysis was in the direction of that financial benefits which barter systems promise remain a theory and do not take effect in practise.

Key Words: Barter Finance System, Ratio Analysis, Financial Analysis

1. Giriş

İktisat biliminin tanımında da ifade edilen "insan ihtiyaçlarının sonsuz" oluşu herhangi bir insanın tüm ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetleri kendi başlarına üretmesini imkânsız kalmaktadır. Bu sebeple insanlar ihtiyaç duyup da kendi imkânlarıyla üretmediği mal veya hizmetleri başka insanlardan karşılama yoluna gitmişlerdir. Bu ihtiyaçlar, paranın icadından önce takas yoluyla, paranın icadından sonra çoğunlukla para vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Aslında para yalnızca mübadele aracı olmakta ve mübadelenin özü yine takasa dayanmaktadır. Son dönemlerde "Barter" olarak ifade edilen yeni bir mübadele sistemi gelişmiş ve birçok ülkede kullanılmaya başlamıştır (Kutlu ve Güner, 2006: 117).

Kurumsal anlamdaki Barter Sistemi 1960'larda, nakit paranın kısmen de

olsa görevlerini yapabilecek, alternatif bir finans sistemi olarak Amerika'da kurulmuştur. Barter, zaman içinde Barter Şirketleri'nin kendi coğrafi bölgelerini aşarak mütevazı bir ticari faaliyet türü olmaktan çıkmış ve Uluslararası Barter Organizasyonları Birliği (IRTA) ile dünya ticaretine yön veren dünya çapında bir sistem haline almıştır. Bugün dünyada ve Türkiye'de iktisadi hayata yeni bir soluk getiren, girişimcilere yeni pazarlar sunan barter sisteminin amacı para olmadan da ticaret yapılabileceği gerçeğini ortaya koymaktır. Bu anlamda tanımlanan barter sisteminin Türkiye'deki geçmişi çok eski değildir (Akar ve Türkcan, 2005: 172).

Çalışmamızın amacı, İMKB' de işlem gören ve barter sistemini uygulayan işletmelerin bu sisteme geçişle birlikte finansal açıdan yaşadıkları değişimi ortaya koymak ve barter sisteminin olumlu veya olumsuz etkisini tespit etmektir.

2. Barter nedir?

Barter, İngilizce kökenli bir kelime olup, mal veya hizmetin takası (trampa edilmesi) anlamına gelmektedir. Taş devrinden beri uygulanarak günümüze kadar gelen tek ticaret ve finansman sistemi olarak bilinmektedir. Barter'in kökeni ise (Barter, clearance of indebtedness) Arapça'da "takas" kelimesinden gelmektedir. Genel olarak işlemde para gerektirmeyen, bir malın bir başka malla değişimi şeklinde yapılan bir ticaret şeklidir. (Kırloğlu vd., 2005:16). Barter ticareti, nakit işleme girmeksizin insanlar arasında herkese açıktır.

Terim olarak **barter**, takas anlamına gelmektedir. Ancak **barter ticaret sistemi**, bilinen birebir karşılıklı takas işlemlerinden farklı gelişmiş bir sistemdir. Basit anlatımla takas; insanların elindeki ihtiyaç fazlası malın, ihtiyaç hissedilen mal ile değiştirilmesi demektir. İş makinesi veren tarafın, petrol almak suretiyle alacağını tahsil etmesi gibi. Alacağın kapatılması için miktar ayarlaması yapılamayan hâllerde, borçlu kalan taraf, milletlerarası para birimi ile nakit ödeme yaparak hesabı kapatır. Kabul edilmelidir ki takas, basit olmakla birlikte, ilkel ve büyük ölçüde karşılıklı güven esasına dayalı bir sistemdir. İhtiyaç fazlası malların karşılıklı olarak aynı anda teslimi mümkün olmayabilir. Bu durumda bir aracı kurumun, garantör olarak devrede olması gerekir. Takas odaları bu sebeple oluşturulmuş kurumlardır. Tarih öncesi ilkel toplumların ticaret sistemi olan takas, günümüzde geliştirilmiş ve kolayca uygulanabilir şartlara kavuşturulmuştur. Bu gelişmiş şekiller; **barter** ve **klirink** olarak bilinmektedir. Takas işleminin bir adı da trampadır. Takas ve trampa, **barter** uygulamasının daha saf ve ilkel şeklidir. Halk anlatımı ile değiş-tokuş olarak ifade edilen bir alış-veriş sistemidir. Diğer bir ifade ile üye firmanın satın aldığı mal ve hizmet bedelini, kendi ürettiği mal ve/veya hizmetle ödemesidir. Bu işlemde alıcı ve satıcı bir araya gelmez. İşlemleri, başından sonuna kadar organizatör konumundaki barter firması yürütür. Para, fiilî olarak kullanılmaz.

Yalnızca muhasebe kayıtları için devrededir. Sistem; uygulamada hem mal ve hizmetin satışında bir pazarlama tekniği, hem de bir ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Barter ticareti; takas ve trampa işleminin gelişmiş ve modern bir şeklidir. (www.anadolubarter.com, erişim tarihi:17.06.2012)

Kısaca barter, bir işletmenin satın aldığı mal veya hizmetin bedelini, kendi ürettiği mal veya hizmetle ödemesini sağlayabilen bir organizasyondur. Barter aynı zamanda bir işletmenin ihtiyaçlarını faizsiz döviz kredisi kullanarak karşılayabileceği bir finansman tekniği, hem ürettiği mal veya hizmeti satabileceği bir ticaret sistemi, hem de ihtiyaç duyduğu mal veya hizmeti satın alabileceği bir finansman sistemidir (Hatunoğlu ve Bilginer, 2000: 69). Ayrıca, para ve paranın yükü olan faizin ortadan kalkmasıyla birlikte girdi maliyetlerini en aza indiren bir finansman tekniğidir. Barter bütün bu özelliklerinden dolayı finansal takas olarak da tanımlanabilmektedir (Kutlu ve Güner, 2006: 118).

Barter sistemini taraflar açısından ele alan bir tanımda ise barter; alıcı ve satıcının mevcut ekonomik şartlarda en iyi koşullarda pazar bulup, alışverişlerini bu pazarda yapmalarını sağlayan, belli niteliklere sahip kişi veya kurumların üye olabildiği veya sistemden yararlanabildiği bir alışveriş kulübü şeklinde tanımlanmıştır (Arzova, 2001: 1).

Barter sisteminin en önemli üstünlüğü işletmelerin ihtiyacı olan mal ve hizmetlerin bedelini kendi mal ve hizmetlerini satarak ödemeye imkân vermesidir. Bu açıdan barter, ihtiyaçların özkaynaklarla finanse edilmesini sağlayan finansman sistemidir (Küpçük 2003: 4).

Sadece iki tarafın bulunduğu sisteme iki istasyonlu (bilateral) barter, ikiden fazla tarafın olduğu sisteme ise çok istasyonlu barter (multilateral) denilmektedir. (Küpçük 2003: 29). Barter organizasyonları, iki istasyonlu (bilateral) barter işlemlerinin doğurduğu zorlukları yok edebilmek için kurulmuşlardır. Barter organizasyonları, bilateral barter'in genellikle mümkün olmadığı veya tarafları tam anlamıyla tatmin etmediği durumlarda devreye girerek her iki tarafa da yeni arz ve talep alternatifleri sunmaktadırlar. Böylece çok istasyonlu (multilateral) barter sisteminin çalışmaya başlamasıyla birlikte bu organizasyonlar pazarı yönlendirerek, firmalara bilgi akışı sağlamaktadırlar. (Anadolu Barter, www.anadolubarter.com, 2012)

3. Barter Sisteminin Tarihi Gelişimi

Barter sistemine, sistemleşmemiş haliyle baktığımızda karşımıza ilkel takas işlemi çıkmaktadır. Tarihi açıdan takas paranın ilk kullanılmaya başlandığı tarihe kadar ticaretin en önemli unsuru olmuştur. İkel takas işleminde temel amaç ticaret değil, ihtiyaçların karşılıklı karşılanması olmuştur (Arzova, 2001:5).

Barter sisteminin ortaya çıkışı dünyanın “Büyük Ekonomik Buhran” ile

karşılaştığı 1930'lu yıllarda gerçekleşmiştir. Bu dönemde talepten fazla arz olmasından dolayı işletmelerin ellerinde stok birikmeye başlamış ve bu stokların nakde çevrilmemesi sebebiyle işletmeler büyük ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalmaya başlamışlardır. Bu dönemde ekonomide bu krizi aşmanın yolu olarak mal takası gündeme gelmiş ve bugünkü sistemli barter organizasyonunun temeli bu yıllarda atılmıştır (Oduncuoğlu, 2007: 11). Yaşanan likitide sıkıntısı neticesinde işletmeler altın, para ve benzerlerinin işletmelerin ihtiyaçlarını karşılayan birer mal ve/veya hizmet değil sadece mübadele aracı olduklarını yeniden hatırlamışlardır. Böylelikle barter öncelikle Latin Amerika ülkelerinde olmak üzere yaygın bir şekilde yeniden gündeme gelmiş ve finansal bir araç olarak gelişmeye başlamıştır. Barter sistemini tekrar güncel hale getiren ve gelişmesini sağlayan bir diğer sebep ise işletmelerin kızışan rekabet ortamında aralarındaki dayanışma ve iş birliğini artırma istekleri olmuştur (Cengiz vd, 2011: 103).

4. Barter Sisteminin Tarafları

Barter sisteminde iki taraf vardır: Barter şirketi ve üye.

Barter şirketi, kendileriyle yaptıkları sözleşme gereğince, oluşturulan ortak pazara girmelerine izin verdiği üyelerin arz ve taleplerini karşı karşıya getirerek bunlar arasında, arz edilen mal veya hizmetleri konu edinen bir sözleşmenin gerçekleşmesine aracılık eden taraftır. Barter şirketleri, firmalar arasında bir aracı kurum olarak çalışır ve barter işlemlerinin organizasyonunu sağlar. Sistemin sağlıklı ve sürekli işlenmesini temin etmek için hangi firmaların organizasyona üye olabileceğine karar verilmesi, üye firmalar arasında gerçekleşen işlemlerde taraflar için açılmış bulunan barter hesaplarına alacak ve borç kaydı düşülmesi, firmalar arasında bilgi alışverişini mümkün kılacak bir iletişim sistemi kurularak üyelerin birbirlerini takip etmelerinin sağlanması, barter şirketinin başlıca faaliyetlerini oluşturmaktadır (Tekşen, 2006: 27).

Barter üyesi, barter sistemine dâhil olmayı kabul eden ve bu kabul beyanını yazılı olarak barter firmasına sözleşmeyle bildiren, bu sözleşme uyarınca sistemin getirdiği kurallara uyacağını taahhüt eden ve sisteme dâhil olmak için barter firmasının belirlediği giriş ücreti, aylık ve yıllık aidatları zamanında ödeyen herhangi bir işletmedir. Üyeler bazen belirli bir süre için, bazen de yalnızca bir işlem için üye olabilmektedirler (Arzova, 2001: 5).

5. Barter Sisteminin Çalışma Esasları

Barter sisteminde üyeler bilgisayar ağıyla birbirlerine, merkeze ve merkezdeki bilgi bankasına bağlıdır. Mal veya hizmeti satan işletmeler arz ve taleplerini sisteme bildirirler. Barterda çoklu takas söz konusu olduğu için bir firma başka bir firmaya mal satarken üçüncü bir firmadan hizmet satın alabilmektedir. Bütün bu barter işlemleri, merkezdeki müşteri cari hesaplarına genellikle Amerikan doları veya euro üzerinden kaydedilmektedir. Barter üyesi

.....

firma, sisteme olan borcunu ödemesi için iki seçeneği vardır; Ya barter çekleriyle, (yaptığı alışveriş tarihinden itibaren 9 ay içinde sisteme dâhil üyelere mal veya hizmet satarak ödemek durumundadır) ya da bu süre sonunda borcunu; nakit, döviz bazında ve vade farksız olarak ödeyecektir. (Bu kural firmayı sisteme ürün satmaya zorlamaktadır.) (Çımat ve Avcı, 2002: 55). Diğer taraftan barter şirketleri, barter aracılığıyla işlem yapan işletmelerin satıştan vazgeçmemeleri veya yükümlülüklerini aksatmamaları için üyelere teminat almaktadır. Banka teminat mektubu, gayrimenkul ipoteği, devlet tahvili ve hazine bonusu gibi varlıklar teminat olarak kabul edilmektedir (Hatunoğlu ve Bilginer, 2000: 71).

6. Barter Sisteminin Yarar ve Sakıncaları

6.1. Barter Sisteminin İşletmelere Sağladığı Yararlar

İstihdamın ve büyümenin yavaşlamasına sebep olan ekonomik kriz dönemlerinde işletmelerin (özellikle de KOBİ'lerin) likidite sorunu artmaktadır. Bunun yanında atıl kapasitelerin üretime, stokların ise nakde dönüştürülememesinin sıkıntılarını daha şiddetli hisseden bu tür işletmeler için yeni borçlanmalar hem zor hem de yüksek maliyetli olmaktadır.

Barter Sistemi, işletmeler için en uygun finansman modeli olabilmektedir. Çoğu işletme, kısıtlı imkânlar sebebiyle düşük kapasitelerde çalışarak, mümkün olan en az stok ile iş görmek durumundadır. Talep her zaman düzenli olmadığından, bazı dönemlerde bazı ürünlerin stok miktarı, arzu edilenin üzerinde olmaktadır. Ürünler normal satış teknikleri ile satılmadığından, kısa zamanda elden çıkarmak için önce fiyat indirimi yapılmakta, ardından riskli satışa razı olunmaktadır. (Şimşek,2004:143).

Barter sistemi mal ve hizmeti alan ve satan işletmelere özellikle aşağıda sıralanan konularda yarar sağlamaktadır (Küpçük 2003: 72; Şimşek 2004: 31; Polat 2002: 7; Özkan 2002: 5; www.kobitek.com; http://www.nate.org 2009; www.barterexchange.com 2009; Akkuş, 2008:226):

1. Barter sistemi işletmelerin kârlarını artıracaktır. Çünkü barter organizasyonuna üye olan işletmenin hem mevcut müşterilerine hem de barter sistemi sayesinde ilişkiye girdiği yeni müşterilere satış yapmak suretiyle satışlarını artıracaktır. Satış artışı ise beraberinde kârın artışına sebep olacaktır.

2. Barter sistemi, stokların daha hızlı eritilmesine imkân verir. Böylece gereksiz stok maliyetleri ortadan kalkar.

3. Barter sistemi, atıl kapasiteyi değerlendirmede etkin bir yöntemdir. Barter sistemine üye işletmeler, barter ortak pazarında yeni müşteri kazanma fırsatı elde ettiklerinden tam olarak kullanamadıkları kapasitelerinin bir kısmını değerlendirerek atıl kapasitelerini üretime dönüştürebilirler. Bu sayede hem

sabit giderlerinin birim maliyetini düşürebilmiş hem de üretim için gerekli finansmanın bir kısmını sağlamış olurlar.

4. Barter, rekabetin yıkıcı etkilerini önler. Barter sisteminde arz-talep dengesi gözetildiğinden aynı ürünü üreten fazla sayıda firmaya sistemde yer verilmez. Kısaca, barter sistemine üye olan bir firma, kendi sektöründe faaliyet gösteren çok fazla rakiple karşılaşmaz.

5. Barter, üyelerine faizsiz kredi olanağı sağlar. Barter sistemine üye firmalar, 12 aya kadar %0 faizle USD üzerinden ürün ve hizmet kredisi kullanabilirler.

6. Barter satış yönetimi ve nakit akışı için kolaylık sağlayan bir finansman sistemidir. Barter sistemi ile ürün satın alan firma nakit ödeme yapmaz; sisteme Amerikan Doları ile borçlanır ve borcunuzu uzun vadede öder. İhtiyaçlarını Barter Ortak Pazarından karşılayarak borçlanan firma öncelikle stoktaki ürünlerini pazara sunarak geri ödeme yapar. Böylelikle hem stok maliyetinden kurtulur, hem de aynı oranda cirosunu artırarak kâr eder. Stoklardaki ürün, ek hiç bir gider olmaksızın (telefon, personel, tanıtım-reklâm, vb.) barter sistemi ile satıldığından normal satışlara oranla daha yüksek bir kâr marjı gerçekleşmektedir.

7. Barter ile müşteri yelpazesi genişlemektedir. Potansiyel müşteri konumundaki binlerce yerel ve uluslar arası düzeydeki işletmelerle barter sayesinde ilişki kurulabilmektedir. Barter üyeleri hiç tanımadıkları ve normal şartlarda satış yapma olanağına sahip olmadıkları alıcılara karşılaşılarak alım-satım yapabilmektedirler.

8. Barter sisteminde üyeler barter şirketi güvencesinde satış yapmaktadırlar. Barter şirketi onayı ile satış yaptıklarında alacaklarının garantörü Barter Şirketi'dir. Satış yaptıkları firma iflas etse bile alacaklarını sistem üyesi diğer firmaların ürünlerinden satın alarak tahsil edilebilmektedir. Yani tahsilât garantisi güvencededir

9. Üye işletmeler, sistemden aldıkları mal ve hizmet bedellerini nakit ödemek zorunda değillerdir. Bu durum işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyaçlarının azalmasına sebep olur. Böylece nakit avantajı elde edilmiş ve likidite güçlendirilmiş olur.

10. Pazarlama ve reklâm gibi etkinliklerde maliyet sıfırdır. Üye firmanın ürünleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler sistematik bir şekilde Barter Bilgi Bankasına kaydedilmektedir. İnternet üzerinden işleyen barter sistemi programı ile bilgi ve detaylar, sistem üyesi bütün firmaların kullanımına sunulmaktadır. Arz ile ilgili bilgilerin her an güncellenebilir olması üye firmaya ürünlerinin tanıtımında bir yıl boyunca ücretsiz kullanabileceği dinamik barter pazarını sunmaktadır.

11. İşletmeler barter leasing sistemi sayesinde borçlanma vadelerini

uzatabilmektedirler. Sisteme borçlanan işletme vade sonuna kadar ürettiği mal ve hizmetle borcunu ödeyemezse barter leasing devreye girmektedir. Bu yolla işletmeye 48 aya kadar vade tanınarak ürettiği mal ve hizmetle borcunu ödemesine imkân sağlanmaktadır.

12. Barter sistemiyle satış yapan firma, malı sevk etmeden önce alıcı firmanın barter merkezindeki satın alım limitini fatura bedeli kadar bloke ettirerek ödemeyi garanti altına alır. Böylece rizikosuz ve gecikmesiz olarak tahsilât gerçekleşir.

13. Barter sistemi KOBİ'lerin yurtdışı pazarlara yönelmelerinde kolaylıklar sağlar. Sistem, yurtdışına gitme ve müşteri bulma zorluklarını ortadan kaldırmaktadır.

14. Barter sistemiyle ürünü satan işletme sistemden alacaklarını. İhtiyaç duyduğu mal veya hizmeti yine sistemden satın alma yoluyla alacağını tahsil eder. Sistem alacağın tahsilini kısaltma özelliğine de sahip olduğundan bu işlem factoring işlemine benzetilebilir. Ayrıca factoring işlemlerindeki komisyon da söz konusu olmaz.

15. Barter organizasyonuna giren her firma, üyelikle birlikte bir pazarlama bilgi iletişim çarkının içindedir. Sisteme iç ve dış pazardan gelen talepler, o mal veya hizmeti arz eden üyeler için yeni bir ciro artışı sağlayacaktır. Satıcı firma, para talep etmeden mal veya hizmet arz etmekle, rakipleri arasında çok önemli bir avantaj ele geçirir. Bununla birlikte, eğer "satınalım limiti"³ kullanarak faizden de tasarruf etmişse, bunun bir kısmını fiyatlarına yansıtabilir. Piyasa fiyatlarının altında, nakit sorunu olmadan mal satın almak, karşılığında depodaki malını normal fiyatlarla satmak ancak barter organizasyonu ile mümkündür.

16. Barter sistemiyle satış yapan işletmenin satışı yaptığı işletme hakkında bilgi toplamasına gerek yoktur. İşletmelerin üyelikleri sırasında işletmenin detaylı araştırması barter şirketi tarafından yapılmaktadır.

17. Barter organizasyonları bir anlamda barter işlemlerini yönetmede, kontrolünü sağlamada ve kaydını tutmada hemen hemen bir banka gibi çalışmaktadır. Direkt ticaret ile işletmeler arasında çoğunlukla kayıt tutma zamanında külfetler ortaya çıkmaktadır. Barter organizasyonları, kolaylıkla anlaşılabilir aylık olarak listelenmiş tabloda yer alan satış ve alış işlemlerini izlemek için en gelişmiş teknolojileri kullanırlar. Dahası bir web sitesi üyesi

---

³ Satınalım limiti, sisteme üye olan işletmenin, henüz mal veya hizmet arzında bulunmadan, sistemden mal veya hizmet satın almak istemesi durumunda, barter şirketi tarafından kendisine sağlanan mal ve hizmet kredi miktarını gösterir. Bu limit işletmenin faaliyet konusuna, büyüklüğüne, piyasa değerine ve güvenilirliğine göre değişebilmektedir.

barter ticaretiyle ilgili hizmeti haftanın 7 günü ve günün 24 saati boyunca alabilmektedir.

6.2. Barter Sisteminin Sakıncaları

Sisteme sunulan stokta kalan malların düşük kaliteli veya demode ürünler olması söz konusu olabilmekte, bu durum sistemin cazibesini azaltabilmektedir (Erkan, 2000: 8).

Malı zamanında temin edememekten kaynaklanan sorunlar, barter sistemi işleticisine hem alım hem de satımda komisyon ödenmesi, malların, fiyat, kalite, teslim süresi vb. gibi şartlardan tamamen barter yapan firmaların sorumlu olması gibi sakıncalar da söz konusu olabilmektedir (Bilir, 2010: 14).

Sitemin özelliğinden kaynaklanacak denkleşme sorunun olabileceği düşüncesi. Yani barter yapacak kişinin barter yapmak istediği kadar malına karşılık mal bulamayacağı düşüncesidir. Bu sorun barter şirketiyle ve karşılıklı görüşmelerle çok kolay çözülmektedir.

Barter yapacak firmanın aradığı malı barter havuzunda⁴ bulamaması. Bu da barter şirketleri tarafından en kısa zamanda çözüme kavuşturularak sadece görünürde bir sorun olarak kalmaktadır (Akkuş, 2008:226).

7. Literatür Taraması

Literatürde yapılan çalışmalar barter sisteminin nakit kullanımını azalttığı için özellikle kriz dönemlerinde firmalar için önemli finansman tekniği olduğuna işaret etmektedir. Söz konusu çalışmalar barter sisteminin önemli bir finansman tekniği olmasının yanı sıra firmalara finansman dışında çok önemli başka avantajlar da sunduğunu ortaya koymaktadır. Gerçekten de barter sistemi gerek firmaların atıl kapasitelerini harekete geçirmesi gerekse de, barter organizasyonuna giren her firma için otomatik olarak bir pazarlama imkânı vermesi sebebiyle firmalara önemli avantajlar sunduğu düşünülebilir (Tüm, 2008). Barter finansman sistemi ile ilgili literatür incelendiğinde, bu konuda çok çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların bazıları aşağıdadır.

Cengiz vd. çalışmalarında, Türkiye’de faaliyet gösteren barter işletmelerine üye 3, 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmelerinin pazarlama fonksiyonlarının, barter sisteminden ne düzeyde ve yönde etkilendiğinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılarak değerlendirmişlerdir. Çalışmanın örneklemini Türkiye’de faaliyet gösteren 8 farklı barter işletmesine üye olan 45 konaklama işletmesinin pazarlama bölümü yöneticileri oluşturmaktadır.

---

⁴ Bir barter işletmesinin üyelerince sisteme sunulan mal ve/veya hizmet arz ve taleplerinin, sistem için çalışan brokerların kontrollerinden geçtikten sonra, uygunluğu onaylananların bilgisayar ortamına aktarılması ile oluşan bilgi bankasıdır.

Araştırmada, pazarlama bölümü yöneticilerinin barter sisteminin pazarlama fonksiyonlarına etkisine ilişkin tutumları ölçülmüştür. Gerçekleştirilen analizler sonucunda barter sistemi ile konaklama işletmelerinin pazarlama fonksiyonları arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Cengiz vd., 2011).

Hatunoğlu ve Bilginer “Vergi ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Barter” isimli çalışmalarında, barterin işleyişi, hukuki düzenlemeleri ve muhasebeleştirilmesi konusunu incelemiştirlerdir. Bu çalışma sonucunda barter işlemlerinde Tekdüzen Hesap Planı (TDHP)’nin nasıl uygulanacağı konusunda duraksamalar yaşandığı tespit edilmiş ve muhasebe standartlarının oluşturulması gereği üzerinde durulmuştur(Hatunoğlu ve Bilginer, 2000).

Rusya’da barter ticaretinin sağlıktaki sonuçlarını ve 1990’lı yıllarda başlayan diğer ekonomilere geçişleri araştırmak için bir model geliştirme düşüncesiyle kaleme alınan bir makalede (Noguera ve Linz 2006:719–745), mali istikrarsızlığa karşı bir savunma mekanizması gibi rol oynayan barterin refahı artırıcı bir araç olduğu iddia edilmektedir. Aynı çalışmada firmaların günümüze uygun hale getirilen barterle kredi kurumlarına daha sert tepki gösterdiklerinde, karşı karşıya kaldıkları risklerin, bu sistemle elde edilen yüksek üretim seviyesiyle azaldığına işaret edilmiştir.

Uzay ve Küçük, leasing, factoring ve barter olmak üzere üç finansman tekniğinin Kayseri’de faaliyet gösteren KOBİ’lerde uygulanma düzeyini araştırmışlardır. Ayrıca, söz konusu tekniklerden yararlanılması sırasında, KOBİ’lerin karşılaştıkları sorunlar da saptanmaya çalışılmıştır. Kayseri’deki KOBİ’lerin bu üç araçtan yeterince yararlanmadıkları, yararlananların ise sırasıyla en fazla leasingi, daha sonra factoringi kullandıkları ve barter’in ise çok az KOBİ tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir (Uzay ve Küçük, 2008).

Marvasti ve Smyth, para-gelir ilişkisini yeniden değerlendirmeyi ve barter’in ortaya çıkardığı paradaki yeniliklerin gayri safi milli hâsıladaki değişimlerini araştırmışlardır. Bu çalışma sonucunda, bir alış veriş yöntemi olarak organize edilmiş olan barter’in, ABD ekonomisinde hızlı bir biçimde büyüdüğü ortaya konmuştur. Aynı çalışmada, eş zamanlı olmayan alış verişe izin veren bir kredi sistemine dayanan barterin, parasal işlemlere bir alternatif sağlamada yeni fırsatlar sunduğu ve 1974–1996 dönemlerine ait veriler analiz sonucunda, üretim fonksiyonunda barterin yer almasıyla paranın düşük olan tahmin edilebilirliğinin artırdığına ilişkin bir takım delillerin bulunduğu ifade edilmiştir (Marvasti ve Smyth 2006).

Demir çalışmasında, Van ilindeki KOBİ’lerin finansal durumları, barter sistemine yönelik ilgi düzeyleri, Barter’in diğer finansman sistemleriyle karşılaştırılması ve işletme yetkililerinin barter sistemini nasıl algıladıkları anket yöntemiyle saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda barter’in şimdiye

kadar Van'da araştırma kapsamındaki hiçbir işletme tarafından uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, barter'in uygulanmama sebebinin ise, bu konudaki bilgi eksikliğinden kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sektörel karşılaştırmalarda ise, hizmet sektörünün barter'a bakışının diğer sektörlerle göre daha olumlu olduğu görülmüştür(Demir, 2009).

Bloom ve Solotko çalışmalarında, ABD'de 18. ve 19. yüzyıllarda barter finansman sisteminin uygulandığından bahsetmişlerdir. Barter uygulamalarının ekonominin gelişmiş olduğu bu dönemlerde yaygınlaştığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca barter'in farklı türlerinden de bahsetmişlerdir (Bloom ve Solotko, 2004).

Poyraz vd. çalışmalarında, Güney Ege-Akdeniz Bölgelerindeki konaklama işletmeleri kapsamında büyük ölçekli konaklama işletmelerinin çağdaş finans tekniklerinden yararlanma imkânlarını değerlendirmişlerdir. Sonuç olarak büyük ölçekli konaklama işletmelerinin çağdaş finans kaynaklarından yararlanma imkânı işletmenin doluluk oranına, işletme yöneticilerin eğitimine, tecrübesine ve işletmedeki pozisyonuna göre değiştiğini tespit etmişlerdir. Bu sebeple büyük ölçekli konaklama işletmelerinin çağdaş finansman tekniklerinden yararlanması sahip olduğu insan kaynakları ve sektördeki gelişmelere göre paralellik göstereceği sonucuna ulaşılmıştır (Poyraz vd., 2006).

Kaikati "Bir Pazarlama Aracı Olarak Barter Ticaret Reenkarnasyonu" isimli çalışmasında, modern finansman tekniğinden barter'in temelini ve arka plandaki bilgilere ulaşmaya çalışan yöneticiler için barter'in önemini açıklamaya çalışmışlardır. İlk önce, uluslararası düzeyde barter ticaret lehine önemli olan ekonomik, siyasi ve kültürel faktörler incelenmiş, sonra, uluslararası barter sisteminin önemli türleri düzenli olarak kategorize edilmiş ve batı yöneticilerin karşılaştığı zorluklar tartışılmış, son olarak da, benzer bir sınıflandırma şemasında yurtiçi takas uygulamalarının bazılarının yasal ve vergi mevzuatını işaret ettiklerini ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, barter sisteminin uluslararası pazarlamada önemli bir yerinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

8. Araştırma Süreci

Araştırmada takip edilen yollar, kısa bilgiler verilmek suretiyle aşağıda yer almaktadır.

8.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Barter sisteminin, özellikle nakit dönüşümünü, alacakların tahsilini, stokların elden çıkarılmasını hızlandırdığı; bu konulardaki sorunların çözümünde etkili bir yöntem olduğu; bu sayede de kârlarda bir artış sağladığı iddia edilmektedir.

Araştırmanın amacı, barter finansman sisteminin, kullanıcılarına daha

önce belirtilen faydaları sağlayıp sağlamadığını tespit etmektir. Bu faydaların görüldüğünü veya görülmediğini saptamak için işletmelerin likidite, faaliyet ve kârlılık oranlarındaki değişimler incelenmiştir.

8.2. Veri Toplama Yöntemi

İşletmelerde barter finansman sistemini kullanmanın işletmelerin finansal performansına etkisini ölçebilmek için analiz kapsamında, Borsa İstanbul (BIST) kote edilmiş 250 işletme seçilmiştir. Seçilen işletmelere elektronik posta yoluyla işletmelerinde barter finansman sisteminin uygulanıp uygulanmadığı, uygulanıyorsa hangi yıldan beri uygulandığı sorulmuştur. 15.03.2012 – 28.03.2012 tarihleri arasında gelen cevaplardan şirketlerden 11 tanesinin barter finansman sistemini uyguladıkları tespit edilmiştir. Bu şirketlerin barter sistemine geçiş yılları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: BIST Barter Uygulayan Şirketler ve Sisteme Geçiş Yılları

Sıra No	Şirket⁵	Barter Sistemine Geçiş Yılı	Sektör
1	A	2009	Hizmet/Banka
2	B	2010	Gıda
3	C	2005	Film
4	D	2010	Gıda
5	E	2007	İnşaat
6	F	2007	Tekstil
7	G	2008	Tekstil
8	H	2008	Elektronik
9	I	1994	Gıda
10	J	2006	İnşaat
11	K	2010	Teknoloji

BIST'te işlem gören 11 şirket içerisinde ilgili dönemler (barter öncesi-barter sonrası) için verileri düzenli elde edilebilen 2 şirket olduğu için analizde sadece bu şirketlerin mali tablolarından yararlanılmıştır. İşletmelerin gerekli

⁵ İşletmelerin adları, kendilerine verilen güvence gereği gizli tutulmuş ve bu harflerle ifade edilmelerinin uygun olacağı düşünülmüştür.

finansal tabloları Borsa İstanbul ile Kamuyu Aydınlatma Platformu web siteleri vasıtasıyla derlenmiştir. Likidite, faaliyet ve kârlılık analizi için şirketlerin barter sistemini kullanmadan önceki ve sonraki tarihlerine ilişkin veriler ele alınmıştır.

Tablo 2: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Finansal Analizleri Yapılan Şirketler

Sıra No	Şirket	Barter Sistemine Geçiş Yılı	Sektör
5	E	2007'den beri	İnşaat
6	F	2007'den beri	Tekstil

8.3. Araştırmada Kullanılan Oranlar

Barter sisteminin şirketlerin likidite, faaliyet ve kârlılık oranları ilişkisini incelemek üzere amaca uygunluğu belirlenen 2 şirketin mali tabloları ele alınmıştır. Uygulama için seçilen likidite, faaliyet ve kârlılık oranlarının formülleri ve kısaca anlamları tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Finansal Oranlar

Oran Adı	Formül	Açıklama
Likidite Oranları	Cari Oran	$\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{K.V.Y.K}}$ / Hem net çalışma sermayesinin yeterliliğini hem de kısa vadeli borçların ödenme kabiliyetini gösteren kaba bir ölçüdür.
	Asit-Test Oranı	$\frac{\text{Dön. V. (-) Stok}}{\text{K.V.Y.K}}$ İşletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü gösterir. Dönen varlıklar içinde yer alan ve likiditesi en düşük olan stokların etkisini ortadan kaldırır.
	Nakit Oran	$\frac{\text{Dön. V (-) (Stok+Alacak)}}{\text{K.V.Y.K}}$ / Kısa vadeli borçların ne kadarının hazır değerler ve likiditesi hazır değerlere yakın olan varlıklarla karşılanabileceği ölçütür.
Faaliyet Oranları	Alacak Devir Hızı	$\frac{\text{Net Sat.}}{\text{Tic. Alc.}}$ / Alacakların ne kadar zaman sonra paraya dönüşebildiğini gösterir. Böylece, alacakların belli bir dönemde kaç defa tahsil edildikleri hesaplanır.
	Stok Devir Hızı	$\frac{\text{Sat. Maliy.}}{\text{Ort. Stok}}$ / Stoklarla satışlar arasındaki ilişkiyi gösteren bir orandır. Bu oran, işletmenin stoklarının likiditesi konusunda iyi bir göstergedir. Stok devir hızını artıran işletmeler daha fazla kâr a ulaşabilirler.

	Aktif Devir Hızı	Net Sat. / Aktif Topl.	İşletmenin aktif varlıklarının kaç katı satış yaptığını gösterir.
Kârlılık Oranlar	Brüt Kâr Marjı	Brüt Sat. Kârı / Net Sat.	İşletmenin üretim maliyetlerinin kontrolü ve fiyatlama politikasındaki başarısını ortaya koyar. Bu kâr, işletmenin ana faaliyet başarısını ölçmede kullanılan bir ölçü olması bakımından da önemlidir.
	Faaliyet Kârı Oranı	Faal. Kârı / Net Sat.	İşletmenin esas faaliyetlerinde ne ölçüde kârlı olduğunu ortaya koyar.
	Net Kâr Oranı	Dön. N. Kârı / Net Sat	İşletmenin vergiden sonra ne oranda kârlılık gösterdiğini ölçer. Bir birim satıştan hangi oranda kâr elde edildiğini gösteren orandır.

Kaynak: Akgüç, Ö.1998

9. Araştırmanın Bulguları ve Analizi

İşletmelerin barter sistemine geçişle birlikte, sistemin vaat ettiği faydaları elde edip etmediklerini belirlemek için barter öncesi ve barter sonrası dönemlere ait likidite, faaliyet ve kârlılık oranlarındaki değişimler ele alınmıştır.

Barter sisteminin, bu sistemi uygulayan işletmelerin finansal başarılarına olan etkisini araştırmak için;

- ✓ Nakit ihtiyacını azalttığını ve işletmelerin bu yöndeki sıkıntılarını giderdiği şeklinde ifade edilen faydası yüzünden likidite oranları açısından,
- ✓ Alacakların tahsilini kolaylaştırdığını ve stokları daha çabuk eritilebildiğini vaat ettiği için faaliyet oranları açısından ve
- ✓ Kârı iyileştirdiğini savunduğu için de kârlılık oranları açısından değişimlerin analiz edilip yorumlanması uygun bulunmuştur.

Analiz sonucunda şayet barter öncesi dönemlere göre barter sonrası dönemlerde bu oranların değişimi olumlu yönde ise barter sisteminin sağladığı faydalarına ulaşılmış aksi halde henüz ulaşılmamıştır sonucuna varılacaktır.

İşletmelerin barter sistemine geçtiği yıl inceleme dışında tutulmuştur. Barter öncesi ve sonrası E işletmesi için 4 yılın ve F işletmesi için 3 yılın verileri ele alınmış; seçilen oranlar bu yılların verilerine göre hesaplanmıştır.

9.1. E İşletmesinin Oran Analizi Yönünden İncelenmesi

Çalışmanın bu aşamasında, inşaat sektöründe faaliyet gösteren E

işletmesinin finansal analizi likidite, faaliyet ve kârlılık oranları yardımıyla incelenmiştir. Bunun için Tablo 3’te yer alan oranlardan yararlanılmıştır.

9.1.1.Likidite Oranlarındaki Gelişmeler

E işletmesinin Barter sistemine geçtiği yıl (2007 yılı) inceleme dışında tutulmuştur. Barter öncesi ve barter sonrası E işletmesi için 4 yılın verileri ele alınmıştır.

E işletmesinin likidite oranlarının barter öncesi ve sonrası değişimi Tablo 4’tedir.

Tablo 4: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Likidite Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi					
Oranlar	2003	2004	2005	2006	Ort.
Cari Oran	2,5	1,1	1,8	2,2	1,90
Asit Test Oranı	1,9	0,7	1,2	1,8	1,40
Nakit Oran	0,7	0,3	0,4	0,8	0,55

Barter Sonrası					
Oranlar	2008	2009	2010	2011	Ort.
Cari Oran	2,3	2,8	2,0	1,9	2,25
Asit Test Oranı	1,6	2,4	1,7	1,6	1,83
Nakit Oran	0,4	0,7	0,6	0,5	0,55

E işletmesinin barter öncesi ve sonrası likidite oranlarına ortalama değerler açısından bakıldığında, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kabiliyetinde artış meydana gelmiştir.

Bu verilerden hareketle, barter sistemine geçişin inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmenin likiditesini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu sonuçlarla, incelenen inşaat işletmesi açısından, “barter finansman modeli likiditeyi güçlendirir” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşıldığı** söylenebilir.

9.1.2.Faaliyet Oranlarındaki Gelişmeler

E işletmesinin incelenen dönemlerdeki faaliyet oranlarındaki değişim barter öncesi ve barter sonrası durum Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Faaliyet Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi					
Oranlar	2003	2004	2005	2006	Ort.
Alacak Dv. Hızı	6,8	7,4	7,5	6,7	7,10
Stok Devir Hızı	8,2	6,4	6,1	7,5	7,05
Aktif Devir Hızı	0,7	0,4	0,5	0,7	0,58

Barter Sonrası					
Oranlar	2008	2009	2010	2011	Ort.
Alacak Dv. Hızı	5,8	4,2	3,9	4,0	4,48
Stok Devir Hızı	7,3	8,2	12,7	11,4	9,90
Aktif Devir Hızı	0,8	0,7	0,7	0,6	0,70

Tablo 5'e göre, barter sonrasında E işletmesinin stok devir hızında ve aktif devir hızında olumlu; alacak devir hızında ise olumsuz yönde bir değişim vardır.

Bu verilerden hareketle, barter sistemine geçişin inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmenin faaliyet oranlarını kısmen de olsa olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu sonuçlarla birlikte, incelenen inşaat işletmesi açısından, "barter finansman modeli alacak ve stokların nakde dönüşümünü hızlandırır" şeklinde ifade edilen faydasının alacak devir hızı açısından **görülmediği**, stok devir hızı açısından ise **görüldüğü** söylenebilir.

9.1.3. Kârlılık Oranlarındaki Gelişmeler

E işletmesinin finansal analizinin diğer bir aşaması, kârlılık oranları yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Kârlılık oranları, bir işletmenin faaliyetleri sonucunda ölçülür ve yeterli bir kâr sağlayıp sağlamadığını ölçmeye yarayan ve bir işletmenin yatırım ve finanslama kararlarının ne derecede isabetli olduğu konusunda fikir veren oranlardır. Hesaplanan kârlılık oranları tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Kârlılık Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi					
Oranlar	2003	2004	2005	2006	Ort.
Brüt Kâr M.	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4

Faal. Kârı M.	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Net Kâr M.	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2
Barter Sonrası					
Oranlar	2008	2009	2010	2011	Ort.
Brüt Kâr M.	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Faal. Kârı M.	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1
Net Kâr M.	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1

E işletmesi için kârlılık oranlarının barter öncesine göre barter sonrasında azaldığı tablo 6'dan görülmektedir. Faaliyet oranlarının olumlu yönde seyretmesinin bir sonucu olarak kârların da (kârlılık oranlarının da) artış kaydetmesi beklenen bir durumdur. Ancak bu tablo verileri bu düşünceyi desteklememektedir. İşletme özellikle stoklarını daha sık olarak elden çıkarmasına rağmen bunu kâr artışına dönüştürememiştir.

Bu verilerden hareketle barter sistemine geçişin inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmenin kâr rakamlarına (kârlılık oranlarına) olan etkisi olumsuz yönde olmuştur. Bu sonuçlarla birlikte incelenen inşaat işletmesi açısından, "barter finansman modeli kârların artışına katkı sağlar" şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmamıştır**.

9.2. F İşletmesinin Oran Analizi Yönünden İncelenmesi

Çalışmanın bu aşamasında, tekstil sektöründe faaliyet gösteren F işletmesinin finansal analizi likidite, faaliyet ve kârlılık oranları yardımıyla incelenmiştir. Bunun için Tablo 3'te yer alan oranlardan yararlanılmıştır.

9.2.1. Likidite Oranlarındaki Gelişmeler

F işletmesinin barter sistemine geçtiği yıl (2007 yılı) inceleme dışında tutulmuştur. Barter öncesi ve barter sonrası F işletmesi için 3 yılın verileri ele alınmıştır.

F işletmesinin barter öncesi ve sonrası likidite oranlarının seyri Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Likidite Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi				
Oranlar	2004	2005	2006	Ort.
Cari Oran	4,1	3,3	2,4	3,27

Oranlar	2008	2009	2010	Ort.
Asit Test Oranı	1,6	1,3	0,5	1,13
Nakit Oran	1,2	1,0	0,3	0,83
Barter Sonrası				
Oranlar	2008	2009	2010	Ort.
Cari Oran	2,3	1,9	1,7	1,96
Asit Test Oranı	0,3	0,3	0,3	0,30
Nakit Oran	0,0	0,0	0,1	0,03

Tablo 7'ye göre, F işletmesinin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kabiliyetini ve çalışma sermayesinin yeterliliğini ölçmek için kullanılan likidite oranlarında barter sonrası önemli düşüşler meydana gelmiştir.

Bu verilerden hareketle, barter sistemine geçişin tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmenin likiditesini olumsuz etkilediği ve incelenen tekstil işletmesi açısından “barter finansman modeli likiditeyi güçlendirir” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmadığı** söylenebilir.

9.2.2. Faaliyet Oranlarındaki Gelişmeler

F işletmesinin incelenen dönemlerdeki faaliyet oranlarındaki değişim Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Faaliyet Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi				
Oranlar	2004	2005	2006	Ort.
Alacak D. Hızı	5,2	12,2	13,8	10,4
Stok Devir Hızı	1,7	1,2	0,9	1,26
Aktif Devir Hızı	1,1	0,9	0,9	0,96
Barter Sonrası				
Oranlar	2008	2009	2010	Ort.
Alacak D. Hızı	10,1	9,1	10,4	9,87
Stok Devir Hızı	1,1	0,9	1,2	1,07
Aktif Devir Hızı	0,1	0,9	1,1	0,70

Tablo 8’de görüldüğü gibi barter öncesi ile barter sonrası arasında faaliyet oranlarındaki değişim açısından kayda değer bir fark yoktur. Bu açıdan tekstil sektöründe çalışan F işletmesinin bartere geçişle birlikte barter öncesi duruma göre faaliyet oranları açısından olumsuz bir gelişme yaşanmamıştır.

Bu verilerden hareketle, barter sistemine geçişin tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmenin faaliyet oranlarına olumlu etkisi tam olarak olmamıştır. Bu sonuçlarla birlikte, incelenen tekstil işletmesi açısından “barter finansman modelinin alacak ve stokların nakde dönüşümünü hızlandırır” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmamıştır**.

9.2.3. Kârlılık Oranlarındaki Gelişmeler

F işletmesinin incelenen dönemlerdeki kârlılık oranlarındaki değişim Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9: Barter Öncesi ve Barter Sonrası Kârlılık Oranlarında Ortaya Çıkan Değişim

Barter Öncesi				
Oranlar	2004	2005	2006	Ort.
Brüt Kâr Marjı	0,3	0,3	0,4	0,33
Faal. Kârı Oranı	0,4	0,1	0,0	0,17
Net Kâr Oranı	0,1	0,1	0,1	0,10
Barter Sonrası				
Oranlar	2008	2009	2010	Ort.
Brüt Kâr Marjı	0,3	0,3	0,3	0,30
Faal. Kârı Oranı	-0,1	0,0	0,0	-0,03
Net Kâr Oranı	0,0	0,0	0,0	0,00

F işletmesinin barter sonrası kârlılık oranlarından brüt kâr marjı dışındaki değerlerde ciddi düşüşler yaşanmıştır.

Bu verilerden hareketle barter sistemine geçişin tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmenin kâr rakamlarına (kârlılık oranlarına) olan etkisi genel olarak olumsuz yönde olmuştur. Dolayısıyla incelenen tekstil işletmesi açısından “barter finansman modeli kârların artışına katkı sağlar” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmadığı** görülmektedir.

10. Sonuç

Ülkemizde barter finansman sisteminin kullanımı son yıllarda artış kaydetmiş; ancak diğer finansman sistemlerin gölgesinde kaldığından pek fazla

yaygınlaşmamıştır. Teorik anlamda, sunduğu/vaat ettiği faydalar diğer finansman sistemlerine göre daha fazla olan barter sisteminin ticaret dünyasında yaygınlaşacağı dönemin uzak olmadığı da söylenebilir.

Nakit dönüşümünün, likiditenin ve kârlılığın yetersiz olduğu, daha çok borçlanarak faaliyetlerin veya yatırımların yürütüldüğü ve para kullanımının daraldığı ve krizlerin yaşandığı ekonomilerde, diğer finansman modellerine nazaran barter modelinin teoride yer alan faydalarının uygulamada hangi düzeyde karşılık bulduğu bu araştırma ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, BIST'te işlem gören işletmelerden elde sağlanan geri dönüşler sonucunda maalesef sadece 2 işletmenin verilerinin analize uygunluğu tespit edilebilmiştir. Yapılan analizle ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1. İncelenen inşaat işletmesi açısından “barter finansman modeli likiditeyi güçlendirir” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmış** ancak tekstil işletmesi açısından da **ulaşılmamıştır**.

2. İncelenen inşaat işletmesi açısından “barter finansman modeli alacak ve stokların nakde dönüşümünü hızlandırır” şeklinde ifade edilen faydasının alacak devir hızı açısından **görülmediği**, stok devir hızı açısından ise **görüldüğü** söylenebilir. Ancak tekstil işletmesi açısından “barter finansman modeli alacak ve stokların nakde dönüşümünü hızlandırır” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmamıştır**.

3. İncelenen hem inşaat hem de tekstil işletmesi açısından “barter finansman modeli kârların artışına katkı sağlar” şeklinde ifade edilen faydasına **ulaşılmamıştır**.

İnşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmenin likidite oranlarında iyi düzeyde; faaliyet oranlarında kısmi düzeyde bir iyileşme kaydedilirken, kârlılık oranlarında ise azalmalar yaşanmıştır.

Analize tabi tutulan özellikle tekstil işletmesine ait mali tablolar likidite, faaliyet ve kârlılık oranları yardımıyla incelendiğinde barter finansman sistemine geçildikten sonra oranlarda bir artış değil düşüşler meydana geldiği gözlemlenmiştir.

Bu çok kısmi analiz sonucunda elde edilen bulgular, barter finansman sisteminin vaat ettiği finansal faydaların teorikte kaldığı ve henüz uygulamada etkisini gösteremediği yönünde olmuştur.

KAYNAKÇA

AKGÜÇ, Ö. (1998), Finansal Yönetim, Avcıol Basım Yayın, Yenilenmiş 7. Baskı

AKAR, İ. ve Türkcan, B. (2005), “Barter Nedir? Barter İşlemlerinin Vergilendirilmesi

- ve Muhasebeleştirilmesi” Vergici ve Muhasebeci İle Diyalog, Sayı 207.
- AKKUŞ, B. (2008), Paraya Hükmetmenin Sırrı Finans Yönetim, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- ARZOVA, S. Burak (2001), “Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:54.
- BİLİR, B. (2010), “Kriz Dönemleri İçin Bir Fırsat: Mikrodan Makroya Barter Sistemi”, İzmir Ticaret Odası, 2010 Nisan-Ekonomi (www.izto.org.tr) Erişim Tarihi: 17.04.2012
- BLOOM, Robert, John Solotko. “Barter Trade in the US” **Accounting History**, Vol. 9, Issn.1,May 2004.
- CENGİZ, F. Üngüren E. ve Cengiz, E. (2011), “Konaklama İşletmelerinin Pazarlama Departmanı Yöneticilerinin Barter Sisteminin Pazarlama Fonksiyonuna Etkisine İlişkin Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Bir Uygulama”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Year:3, Number: 6.
- ÇİMAT, A. ve Avcı, M. (2002), “ Türkiye’de Barter Siteminin Hukuki Dayanağı ve Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:60, Yıl:12, Temmuz-Eylül, ss.152-164.
- DEMİR, M. (2009), “Van İlindeki KOBİ’lerin Barter Sistemine Yönelik İlgili Düzeyleri”, Finans Politik&Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt:46, Sayı:528.
- ERKAN, M. (2000), “Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Barter’in Diğer Finansman Teknikleri İle Karşılaştırılması”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, ss.1–8 Nisan-Mayıs 2000
- HATUNOĞLU, Z. ve Bilginer, M. (2000), “Vergi ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Barter”, Barter Ekonomi Dergisi, Sayı:8.
- KAİKATİ, Jack G.. “The Reincarnation of Barter Trade as a Marketing Tool ” **Journal of Marketing**, Vol. 40, Issn. 2, April 1996.
- KIRLIOĞLU, H., Akaytay, A. ve Aydın Bağdat (2005), “Bir Alternatif Finansman Modeli: Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, Journal of Qaqaz University, Spring 2005, No:15, Bakü, Azerbaycan.
- KUTLU, Hüseyin ve Güner, Mehmet (2006), “Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:75.
- KÜPÇÜK, A. (2003), Bir Finansman Aracı Olarak Barter Sistemi ve Muhasebeleştirilmesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE.
- MARVASTİ, Akbar and David Smyth, Barter’s Role in the Money–Income Relationship, Pacific Economic Review, Oct 2006, Vol: 11, 395-408. (<http://search.ebscohost.com> 2009)
- NOGUERA, J and Linz, S. Barter, credit and welfare, Economics of Transition, Dec 2006, Vol: 14. (<http://search.ebscohost.com> 2009).

- ODUNCUOĞLU, F. (2007), “Konaklama İşletmelerinde Barter Sistemi Uygulamasının Pazarlama Fonksiyonuna Etkisinin Analizi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007.
- ÖZKAN, A. (2002), “Barter İşlemleri ve Muhasebe Uygulamaları” Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi, Sayı:18.
- POLAT, D. (2002), Bir Finansman Tekniği Olarak Barter Sistemi, İşleyişi ve Türkiye’deki Barter Uygulamaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- POYRAZ, E., Engin, K. ve Bulut, Z. A. (2006), “Konaklama İşletmelerinin Çağdaş Finans Tekniklerinden Yararlanma İmkanları (Güney Ege-Akdeniz Örneği)”, Mevzuat Dergisi, Yıl: 9, Sayı:99.
- ŞİMŞEK, M. S. (2004), Parasız Ticaret Barter, Türk Barter Yayınları, İstanbul.
- TEKŞEN, Ö. (2006), Barter İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesinin Yeni Finansal Tekniklerle Karşılaştırılarak İncelenmesi: Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Bölümü, Doktora Tezi, Temmuz 2006.
- TÜM, K. (2008), “Barter Sistemi ve Muhasebe Uygulamaları”, Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:12, Sayı:1
- UZAY, Ş. ve Küçük, E. (2001), “Leasing, Factoring ve Barter Finansman Tekniklerinden KOBİ’lerin Yararlanma Düzeylerinin Araştırılması: Kayseri Uygulaması”, I. Orta Anadolu Kongresi “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”, Nevşehir.
- www.kobitek.com, 17.04.2012 tarihi itibariyle.
- www.anadolubarter.com, 17.06.2012 tarihi itibariyle.
- www.nate.org 2009, 17.06.2012 tarihi itibariyle.
- www. barterexchange.com 2009, 20.06.2012 tarihi itibariyle.